

**รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน
จากการดำเนินงานตามภารกิจของกลุ่มตรวจสอบภายใน กรมสุขภาพจิต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘**

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถจะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตการออกแบบและการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างความจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่ บุคลากรขององค์กร ถือเป็น การป้องกันการเกิดการทุจริตในองค์กร ทั้งนี้ การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่า การดำเนินการขององค์กรจะไม่มี การทุจริต หรือในกรณีที่พบกับการทุจริตที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้อยกว่าองค์กรอื่น หรือหากเกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ เพราะได้มีการเตรียมการป้องกันล่วงหน้าไว้โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งไม่ใช่การเพิ่มภาระงานแต่อย่างใด การประเมินความเสี่ยงการทุจริตเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหา หรือระบุจุดอ่อน (Weakness) ของระบบต่าง ๆ ภายในองค์กรที่อาจเป็นช่องให้เกิดการทุจริต และเป็นการมุ่งหาความเป็นไปได้ (Potential) ที่จะเกิดการกระทำการทุจริตในอนาคตวัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต : เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการ ระบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการ/รับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจ

๑. โอกาส (Opportunity) คือ มีช่องทางที่จะดำเนินการได้ เหตุการณ์ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการให้/รับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน จะเป็นสถานการณ์ที่เปิดช่องให้คนใดคนหนึ่งให้/รับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน โดยที่เขารู้ว่าหรือเชื่อว่าเขาไม่มีโอกาสถูกจับได้ หรือมีโอกาสน้อยที่จะถูกจับได้ หน่วยงานใดก็ตามที่ไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการให้/รับสินบน ก็เท่ากับเปิดโอกาสหลาย ๆ ครั้งให้กับคนมีแนวโน้มจะกระทำได้
๒. แรงจูงใจหรือแรงกดดัน (Pressure/Motivation) มาจากหลายรูปแบบ เช่น ปัญหา การเงิน หนี้สิน การพนัน ชอบเที่ยวเตร่ มีค่าใช้จ่ายจำเป็น ถือเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่ง
๓. การมีข้ออ้างให้ตนเอง (Rationalization) คนที่ให้/รับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน จะหาเหตุผลกับตนเองที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ ด้วยฐานความคิด (Mindset) ที่สนับสนุนการกระทำ โดยหาข้ออ้างที่ยกมาเพื่อให้ตนเองลดความรู้สึกผิดในการกระทำ

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับความเสี่ยงในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน

หมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารจัดการปัจจัย และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดเหตุ หรือโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ของความเสี่ยงในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน ก็ยังมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การทุจริตมากเท่านั้น

วิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต

๑. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification): ค้นหากิจกรรมหรือขั้นตอนที่เสี่ยงต่อการทุจริต โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง, การพิจารณาอนุมัติ, และการใช้ดุลยพินิจ
๒. การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment): จัดลำดับความรุนแรง โดยดูจากโอกาส การเกิดความเสี่ยงและผลกระทบ
๓. การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response): กำหนดมาตรการ เช่น
 - ลด/ควบคุม: ปรับปรุงขั้นตอน (Workflow) ใหม่, เพิ่มการตรวจสอบ, ลดการใช้ดุลยพินิจ
 - หลีกเลี่ยง: ยกเลิกกิจกรรมที่เสี่ยง
 - ถ่ายโอน: กระจายความเสี่ยงให้ผู้อื่น (เช่น จ้าง Outsource ที่มีมาตรฐาน)
 - ยอมรับ: ยอมรับความเสี่ยง แต่ต้องมีการติดตามใกล้ชิด (กรณีจัดการไม่คุ้มค่า)
๔. การติดตามและรายงาน (Monitoring & Reporting): จัดทำรายงานผลการเฝ้าระวังและการดำเนินงานตามแผนให้ผู้บริหารทราบ

ผลการดำเนินการตามวิธีการจัดการความเสี่ยงการทุจริต

- ผลของการระบุความเสี่ยง (Risk Identification): การลดโอกาสและมูลค่าความเสียหายจากการทุจริต ลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เพิ่มความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ซื่อสัตย์
- ผลของการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment): ปิดช่องโหว่จากการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือการเรียกรับผลประโยชน์
- ผลของการตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response): ก่อให้เกิดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน, ทะเบียนความเสี่ยงที่ทันสมัย, ความยืดหยุ่นขององค์กร, การควบคุมที่เหมาะสม, และรายงานบทเรียนที่ได้รับ เพื่อสร้างความมั่นใจในการบรรลุวัตถุประสงค์
- ผลของการติดตามและรายงาน (Monitoring & Reporting): ช่วยให้ตรวจพบปัญหาและอุปสรรคได้ตั้งแต่เนิ่นๆ นำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขได้อย่างทันท่วงที เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และสร้างความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เกณฑ์ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) เชิงคุณภาพ

ระดับ	โอกาสที่เกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	มีโอกาสเกิดขึ้นประจำ
๔	สูง	มีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยครั้ง
๓	ปานกลาง	มีโอกาสเกิดขึ้นบางครั้ง
๒	น้อย	มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยครั้ง
๑	น้อยมาก	มีโอกาสเกิดขึ้นยาก

เกณฑ์ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) เชิงคุณภาพที่ส่งผลกระทบต่อแผนการดำเนินงาน (บุคลากร)

ระดับ	โอกาสที่เกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	ถูกลงโทษทางวินัยร้ายแรง
๔	สูง	ถูกลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง
๓	ปานกลาง	สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ไม่เหมาะสม
๒	น้อย	สร้างความไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงานบ่อยครั้ง
๑	น้อยมาก	สร้างความไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงานนานๆ ครั้ง

ระดับความเสี่ยง (Degree of Risk) แสดงถึงระดับความสำคัญในการบริหารความเสี่ยงโดยพิจารณาจากผลคูณของระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) กับระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) ของความเสี่ยงแต่ละสาเหตุ (โอกาส x ผลกระทบ) กำหนดเกณฑ์ไว้ ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับ	ระดับความเสี่ยง	ช่วงคะแนน	มาตรการกำหนด
๑	ความเสี่ยงระดับสูงมาก	๑๙ - ๒๕ คะแนน	มีมาตรการลด และประเมินซ้ำ หรือถ่ายโอนความเสี่ยง
๒	ความเสี่ยงระดับสูง	๙-๑๔ คะแนน	มีมาตรการลดความเสี่ยง
๓	ความเสี่ยงระดับปานกลาง	๔-๘ คะแนน	ยอมรับความเสี่ยง แต่มีมาตรการควบคุมความเสี่ยง
๔	ความเสี่ยงระดับต่ำ	๑-๓ คะแนน	ยอมรับความเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ/แนวทางการแก้ไขปัญหา

๑. สร้างความตระหนักรู้กับบุคลากรกลุ่มตรวจสอบภายใน ทุกคน ให้มีจิตสำนึกในการปกป้องประโยชน์สาธารณะ ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยไม่ให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน

๒. บุคลากรกลุ่มตรวจสอบภายใน ทุกคน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความโปร่งใส ความพร้อมรับผิดและเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ หรือการเปิดเผยผลประโยชน์ส่วนตัว หรือความสัมพันธ์ที่อาจมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่

๓. มีการส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การประพฤติปฏิบัติตนที่ยึดหลักคุณธรรมและความเป็นมืออาชีพของเจ้าหน้าที่ในการหลีกเลี่ยง ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการให้/รับสินบน

๔. มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการหลีกเลี่ยงประโยชน์ทับซ้อน และสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์

๕. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ มาตรฐานหรือคู่มือการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

- ทราบ
- เห็นชอบตามรายงานผลการวิเคราะห์

(นางสาวสมจิตต์ ชันธครุฑ)

ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ
ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน